

sote- ja
maakuntaudistus
Varsinais-Suomi

Sosiaali- ja terveysministeriö
PL 33
00023 VALTIONEUVOSTO

Viite: Lausuntopyyntö STM/1443/2018 (SoteDigi-yhtiö)

SoteDigi-yhtiötä koskevat säännökset maakunta- ja sote-uudistuksessa

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoa ministeriössä valmisteltuja säädösehdotuksia sosiaali- ja terveydenhuollon digitaalisten palvelujen ja yhteentoimivuuden kehittämiskeskusta koskien (SoteDigi-yhtiö). Tarkoituksena on antaa asiasta eduskunnalle hallituksen esitystä 15/2017 vp täydentävä hallituksen esitys huhtikuun aikana.

Varsinais-Suomen liiton asiantuntijalausunto:

Yleistä

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö SoteDigi-yhtiötä koskevista säännöksistä on pahasti myöhässä: yhtiö on perustettu, pääomitettu ja yhtiölle on valittu hallitus ja toimitusjohtaja. Lisäksi lausuntoaika – yksi viikko – on liian lyhyt eikä mahdollista lausunnon käsittelyä kaikissa sote- ja maakuntaudistuksen toimielimissä.

Lisäksi todetaan, että tämä lausunto olisi pitänyt voida laatia yhdessä digiyhtenäispolitiikkaesityksen lausunnon valmistelun kanssa (tullee lausunnon 13.4.), sillä ko. yhtenäispolitiikka linjaa merkittävässä määrin SoteDigi-yhtiön tehtäviä, roolia ja vastuita maakuntien tietojärjestelmien kehittämisessä.

SoteDigi-yhtiötä koskevat säädösehdotukset

Keskittämistarveiluusio

Ehdotuksessa todetaan, että kunnat ja kuntayhtymät ovat kukin vastanneet digitaalisista palveluistaan ja että tämä olisi johtanut hajanaisuuteen ja sillä perustellaan äärimmäistä keskittämistä.

Toteamme, että perustelu ei ole pätevä.

Maakunta- ja sote-uudistuksessa muodostuu 18 maakuntaa, jotka ottavat vastuun sote-toimintojen järjestämisestä ja osin tuottamisesta omissa liikelaitoksissaan. Maakuntien ICT-palveluita tuottaa harvalukuinen, mutta vahva joukko in-house –yhtiöitä. In-house –yhtiöt käyvät jo nyt kauppaa ristiin ja oletettavasti maakunnat hankkivat omistussuosuuksia useasta yhtiöstä saadakseen niiden tuotteet ja palvelut käyttöönsä. Synnytyy siis tilanne, jossa järjestäminen on keskittynyt ja samoin sote-ICT:n palvelutuotanto. Keskittämällä edelleen sote-ICT:tä yhteen kehittämiskeskukseen ei saavuteta juurikaan hyötyjä, mutta lisätään ohjauksen tarvetta, viestinnän kerroksia, toimintoketjujen pituutta ja byrokratiaa.

Yhdenmukaistamisen paradoksi

Perusteluna keskitetyille, valtakunnalliselle kehittämiskeskukseen, SoteDigi Oy:lle esitetään sitä, että maakuntien valmiudet hankkia ja ottaa käyttöön vaadittuja uusia tietojärjestelmiä ovat hyvin erilaiset. Säännösluonnoksessa esitetään myös, että Valtio osallistuu maakuntien digitalisaation ohjaamiseen.

Toteamme, että perustelut eivät ole päteviä.

1. Eri valmiudessa olevat maakunnat eivät pysty sopimaan kaikille optimaalista ratkaisua. Se mikä on yhdelle edistyksestä on toiselle taantumaa. Kenen vauhtiin SoteDigin tiekartta sovitetaan?
2. Digitalisaatio on voimakkaasti etenemässä asiakasrajapintaan. Maakunnat ja maakunnan kunnat omistavat asiakasrajapinnan ja siksi niillä pitää olla määräysvalta ja toimeenpanokyvykyys itsenäisesti edistää kansalaisten sähköisiä palveluita. ”Asiakaslähtöisyys ennen organisaatiotarpeita” ei toteudu jos ohjausta annetaan ja rahoituksella pakotetaan tekemään jotain, joka ei istu maakunnan ja kuntien yhdessä ideoimaan ja toteuttamaan palveluun. Ohjauksen kansallistaminen johtaa sote-siilon syntyymiseen eikä palvele maakunnan asiakkaan tarpeita.

Markkinoiden sulkeminen on vastoin sote-uudistuksen periaatteita

Luonnoksessa esitetään arvio sote-ICT markkinoiden koosta sekä jakautumisesta maakuntien ja yksityisten toimijoiden kesken. Vuonna 2016 kokonaismenot olivat 840 M€, josta reilu neljännes yksityisen sote-ICT:n osuus.

Toteamme, että keskittäminen kahdelle toimijalle, SoteDigi ja Vimana, käytännössä sulkee suurimman osan sote-ICT-markkinoista ja tulee vaikeuttamaan kasvuyritysten pääsyä markkinoille. Keskitetty hankinta ja kehitys yhdistettynä hidassykliseen päätöksentekoon on omiaan vähentämään kehittäjien ja käyttäjien vuoropuhelua, jolloin jäljelle jää vain suuria yrityksiä tarjoamaan palveluitaan Sotedigille paikallisten yritysten vetäytyessä päätöksentekorajapinnan puuttuessa.

Taloudelliset vaikutukset eivät vaikuta todellisilta

Luonnoksessa esitetään arvio, että yhteiskäyttöisten ratkaisujen ylläpitokustannus on pienempi kuin nykytilanteen organisaatioiden erillisratkaisulla. Tulostavoitteet ovat kovat: 2025 loppuun mennessä kumulatiivisena yhteiskunnallisena hyötynä 1 Mrd€ ja 2029 2 Mrd€; 2025 alkaen vuotuinen 200 M€ hyöty/kustannussuhteen paraneminen digiratkaisujen mahdollistamana sekä lisäksi edistää 3 Mrd€ menokasvun hidastumista.

Toteamme, että annetuista luvuista on vaikea hahmottaa edes paljonko ne ovat yhteensä ja mikä sisältyy mihinkin - jos mihinkään. On myös oletettavaa, että SoteDigi Oy ei tuota mitään käyttökelpoista tällä vuosikymmenellä, ei sellaista joka ei jo olisi olemassa. Virtuaalisairaalan taikka ODAn haltuunotto SoteDigin alaisuuteen ei luo edellä mainittuja hyötyjä sinällään vaan ne olisivat syntyneet muutenkin. UNA ei ole tuotantokypsiä muutamaan vuoteen. Omien tuotteiden kehittäminen vie aikansa varsinkin kun yhtiössä ei ole vielä työntekijöitäkään ja kilpailu osajista on kova.

Toteamme myös, että huomattava ylläpitokustannussäästö saavutetaan jo maakuntien konsolidoidessa järjestelmiään, esimerkiksi Varsinais-Suomi suunnittelee 41 asiakas- ja potilastietojärjestelmän yhdistelmistä viiteen.

Jäimme kaipaamaan arviota SoteDigi-yhtiön tarvitsemasta kokonaisrahoituksesta tulostavoitteeseen pääsemiseksi.

Innovaatiotoiminta ja keskittäminen

ICT:n megatrendit koskettavat myös sote-ICT:tä: esineiden internet, tekoäly, robotisaatio, massiiviset tietovarannot, avoin lähdekoodi, rajapintaekonomia, alustatalous, ekosysteemit ja kuluttajistuminen synnyttävät kiihtyvällä vauhdilla uusia ratkaisumalleja ongelmiin. Useat niistä syntyvät yrityksissä, joissa kokeillen kehitetään lähellä käyttäjiä.

Olemme huolissamme kehityksen keskittämisestä yhteen yhtiöön ja sen vaikutuksesta innovaatiotoimintaa sote-ICT:ssä.

Keskittämisen järkevyyttä voidaan testata kolmella kysymyksellä:

1. Vaativatko sidosryhmät keskittämistä?
2. Tuottaako keskittäminen huomattavaa uutta arvoa?
3. Pienenevätkö riskit (byrokratian määrä, prosessin jäykkyys, motivaatiokato)?

Jos 2/3 vastataan "ei" niin älä keskitä!

Loppulausunto

Edellä mainituista seikoista johtuen SoteDigi-yhtiötä ei tule perustaa. Sen sijaan kannatamme maakunta- ja sote-uudistuksen valmisteluvaiheen kaltaisen verkostomaisen työskentelyn moderointia ministeriöiden ja esimerkiksi Kuntaliiton toimesta jatkossakin. Verkostomainen työskentely takaa parhaalla mahdollisella tavalla osaamisen kehittymisen, hiljaisen tiedon siirtymisen ja osallistumisen määrän sovittamisen kulloisenkin tarpeen mukaisesti.

SoteDigin poistaminen yhtälöstä turvaa paikallisille kasvuyhtiöille pääsyn testaamaan ideoitaan asiakasrajapinnassa ja kehittämään palveluita yhdessä maakuntien ja kuntien kanssa.

Turussa 13.04.2018

*Tapio Järvenpää
Tietohallintojohtaja*

Maakunta- ja sote-uudistuksen ICT- ja sähköiset palvelut vastuuvalmistelijä